

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

POVEZANOST SAVJESNOSTI I GLAZBENIH PREFERENCIJA

Diplomski rad

Anita Radoš

Mentor: *Dr. sc.*, Ana Butković

Zagreb, 2014.

SADRŽAJ

Uvod	1
Značaj glazbe	1
Glazbene preferencije	2
Korelati glazbenih preferencija	3
Glazbene preferencije i ličnost	4
Cilj i problemi istraživanja	7
Metodologija.....	12
Postupak	12
Ispitanici	12
Mjerni instrumenti	12
IPIP-300 upitnik ličnosti.....	12
Upitnik glazbenih preferencija	13
Rezultati.....	15
Deskriptivna statistika	15
Analiza s obzirom na spol	17
Faktori glazbenih preferencija, savjesnost i njene facete	17
Pojedinačni međunarodni glazbeni stilovi, savjesnost i njene facete	19
Pojedinačni regionalni glazbeni stilovi, savjesnost i njene facete	21
Rasprava	23
Metodološki nedostaci i preporuke za buduća istraživanja	30
Zaključak	30
Literatura	32
Prilozi	34

POVEZANOST SAVJESNOSTI I GLAZBENIH PREFERENCIJA (CONSCIENTIOUSNESS AND MUSIC PREFERENCES)

Anita Radoš

Proučavanje povezanosti osobina ličnosti i preferencija prema različitim glazbenim stilovima je tema koja unutar zadnjih nekoliko desetaka godina sve češće postaje predmet interesa istraživača. Ovo je istraživanje provedeno kako bismo dobili uvid u povezanost osobine savjesnosti i njenih faceta s međunarodnim, ali i regionalnim glazbenim stilovima, i to na hrvatskom uzorku. Pri tome je kao mjera osobina ličnosti korišten IPIP-300. Upitnikom glazbenih preferencija, preuzetom iz istraživanja XX. Ljetne psihologijske škole, nastojali smo ispitati stupanj sviđanja za 18 međunarodnih i 18 regionalnih glazbenih stilova. Uzorak je uključivao 449 ispitanika u dobi od 20 do 27 godina, različitih stupnjeva obrazovanja. U istraživanju su sudjelovale 224 žene i 225 muškaraca. Provedena faktorska analiza je ukazala na postojanje tri faktora u podlozi međunarodnih glazbenih preferencija (refleksivni, intenzivni i ritmični). Isto tako, dobivena su tri faktora (konvencionalni, alternativni i refleksivni) u podlozi preferencija prema regionalnim glazbenim stilovima. Dimenzija savjesnosti se pokazala pozitivno povezanom s međunarodnim ritmičnim faktorom. Nisu dobivene značajne povezanosti intenzivnog i refleksivnog međunarodnog faktora sa savjesnosti. Kod regionalnih glazbenih stilova je dobivena pozitivna korelacija konvencionalnog i alternativnog faktora sa savjesnosti. Analizom na razini pojedinačnih glazbenih stilova dobili smo još detaljniji uvid u povezanost savjesnosti i glazbenih ukusa.

Ključne riječi: glazba, glazbene preferencije, savjesnost, facete

Exploring the correlation between our personality characteristics and preferences for different music genres has been, in the past few decades, a topic of interest among researchers. The aim of this study was to explore the link between conscientiousness and its facets with international and regional music genres, on a Croatian sample. In order to do that, we used IPIP-300 as a measure of personality traits. The Questionnaire of music preferences, which was created for the 20th Psychological Summer School, was used to measure the preference for 18 international and 18 regional music genres. The sample included 449 participants aged 20-27 years, with different education. There were 224 female and 225 male participants. The conducted factor analysis revealed identified 3 factors of preferences for international music genres (reflective, intense and rhythmic) and 3 factors for regional music genres. (conventional, alternative and reflective). Conscientiousness correlated positively with the international rhythmic factor. The intense and reflective factors did not correlate with conscientiousness. There was a positive correlation between the conventional and alternative regional factors and conscientiousness. By analyzing correlations specific music genres and facets, we obtained more information about the link between music preferences and conscientiousness.

Key words: music, music preferences, conscientiousness, facets

UVOD

Značaj glazbe

Glazba je univerzalna komponenta života svih kultura, koja djeluje kao medij ekspresije i osnaživanja kulturalnih specifičnosti, ali i kao sredstvo jačanja individualnog identiteta svakog pojedinca (Perkins, 2008). Njenu važnost u našoj svakodnevici ilustrira podatak da Amerikanci imaju veća financijska izdvajanja za glazbu nego za lijekove (Rentfrow, Goldberg i Levitin, 2011). Isto tako, prosječan je Amerikanac „izložen“ slušanju glazbe, kako u vidu pozadinske podloge, tako i svjesnim izborom, više od 5 sati dnevno (Rentfrow i sur., 2011). Rentfrow i Gosling (2003) su pružili podatak da je slušanje glazbe aktivnost koja je važnija i draža od gledanja filmova, čitanja knjiga pa čak i uživanja u hrani. U tom istom istraživanju se pokazalo da se glazba koju pojedinac sluša smatra vrlo važnim izvorom podataka o njegovoj/njenoj ličnosti. Stoga ne čudi da se u zadnje vrijeme povećava interes za proučavanje glazbe, i to prije svega u pogledu informacija koje nam može dati o našoj ličnosti.

Prema mnogim teoretičarima i istraživačima koji se bave konceptom glazbe, njena važnost svoje korijene povlači još iz davne prošlosti razvoja ljudske vrste, kad je predstavljala važan čimbenik za socijalno zbližavanje, poticanje ili usklađivanje fizičkog rada, očuvanje i prenošenje usmenog znanja, rituale i religiju te ekspresiju fizičke ili kognitivne spremne (Rentfrow i sur., 2011). Kako je prakticiranje glazbe bilo adaptivno u različitim pogledima, kontinuirano smo se razvijali kao vrsta sklona glazbi (Mithen, 2009).

Koje su zapravo svrhe glazbe u svakodnevnom životu pojedinaca? Njene funkcije su mnogostruke, a variraju od aktivne uloge u religijskim ritualima i političkim pokretima, odnosno prenošenja poruka širim masama, do ključnog ambijentalnog faktora za poticanje i održavanje užitka, kako u društvenom kontekstu, tako i u vlastitoj privatnosti. No, ne treba zanemariti činjenicu da svaka od tih funkcija ne „uživa“ isti značaj u različitim kulturalnim kontekstima, niti da se sam koncept glazbe definira i interpretira unutar istih okvira.

Glazbu možemo koristiti kao simbol komuniciranja vlastitih vrijednosti, stavova i samopoimanja (North i Hargreaves, 1999), a njome također možemo „upravljati“ dojmom koji želimo ostaviti na druge. To je osobito slučaj kod mlađih pojedinaca (Colley, 2008). Glazbu možemo koristiti i kao način reguliranja raspoloženja te poboljšanja pažnje, kognitivnih funkcija i radne produktivnosti (Rentfrow i sur., 2011). Isto tako, glazba je vrlo čest objekt postizanja terapijskih ciljeva, pri čemu se njome nastoji djelovati na reduciranje različitih zdravstvenih tegoba (Rentfrow i sur., 2011).

Glazbene preferencije

Glazba posjeduje funkcije koje su univerzalno korisne onima koji prakticiraju njeno slušanje, kao i samostalnu produkciju, no daleko je od istine da među pojedincima ne postoje razlike u vrstama glazbe koje su objekt njihovog sviđanja, odnosno preferencije.

Cattell i Anderson (1953; prema Rentfrow i Gosling, 2003) su među prvima koji su se pozabavili glazbenim preferencijama. Kreirali su test glazbenih preferencija koji se sastojao od 120 isječaka jazz i klasične glazbe, a u podlozi sviđanja tih glazbenih odsječaka otkrili su 12 faktora. Spomenuti test je osmišljen kako bi se zahvatile dimenzije u osnovi nesvjesnog dijela naše ličnosti. Pretpostavka je bila da se u podlozi sviđanja glazbenih isječaka, kategoriziranih u 12 faktora, nalaze odlike nesvjesnog dijela naše ličnosti, poput motiva i nagona. Iako se pristup u istraživanju glazbenih preferencija uvelike promijenio od Cattellovog i Andersonovog djelovanja na tom području, oni su bili „pioniri“ u proučavanju strukture glazbenih preferencija (Rentfrow i sur., 2011).

Rentfrow i Gosling (2003) su se pozabavili proučavanjem glazbenih preferencija u vidu eksplicitnijih aspekata ličnosti. Željeli su ispitati individualne razlike u preferencijama za 14 glazbenih stilova: klasična glazba, jazz, folk, blues, rock, alternativna glazba, heavy metal, country, pop, glazba iz filmova, religiozna glazba, rap, soul i elektronička glazba. Test koji su pri tome koristili, a koji je kreiran za potrebe tog istraživanja, naziva se STOMP (*eng.* Short Test of Music Preferences). Analizom je dobivena sljedeća struktura navedenih preferencija: *refleksivni* i *kompleksni* faktor (klasična glazba, jazz, folk i blues), *intenzivni* i *buntovnički* (rock, alternativna glazba i heavy metal), *živahni* i

konvencionalni (country, pop, glazba iz filmova i religiozna glazba) te *energični* i *ritmični* (rap/hip-hop, soul/funk i elektronička/dance glazba). Refleksivni i kompleksni faktor uključuje glazbu koja potiče introspekciju i strukturalno je složena, kompleksna. Intenzivni i buntovnički faktor podrazumijeva žanrove koji su „puni energije“ i naglašavaju teme buntovništva i otpora. U konvencionalni faktor pripada glazba koja je strukturalno manje kompleksna te naglašava pozitivne emocije, dok su energični i ritmični žanrovi „živahni“ te često naglašavaju ritam (Rentfrow i Gosling, 2003).

Slična struktura glazbenih preferencija dobivena je i u drugim međunarodnim istraživanjima koja su uključivala žanrove srodne onima koje obuhvaća STOMP. (Langmeyer, Guglhoer-Rudan i Tarnai, 2012; Franěk, 2009; Delsing, Ter Bogt, Engels i Meeus, 2008).

Korelati glazbenih preferencija

Koji čimbenici utječu na naše preferencije prema različitim vrstama glazbe? Ne postoji jedinstvena teorija koja može objasniti zašto preferiramo određene glazbene stilove, no postoji nekoliko teorija, odnosno pretpostavki koje se bave tom temom. Prema teoriji optimalne razine pobuđenosti, kao što sam naziv kaže, preferirat ćemo glazbu koja po svojim karakteristikama (kompleksnost, živahnost, emocionalnost) pruža najprikladniji stupanj pobuđenosti. Tako će introverti više preferirati manje živahnu glazbu jer su po prirodi pobuđeniji, dok će, s druge strane, ekstraverti više preferirati glazbu koja je intenzivna i dinamična (Little i Zuckerman, 1986). Isto tako, pojedinci skloniji izazovnijim i kompleksnijim sadržajima, više će preferirati takve glazbene žanrove.

Glazbene preferencije su velikim dijelom i pod utjecajem brojnih socijalnih faktora i u zadnje vrijeme se intenzivirao broj istraživanja koja nastoje dati uvid u te faktore. Fokus je prvenstveno na socioekonomski status i spolne/rodne specifičnost. Slušanje neke vrste glazbe također može biti odraz želje da se prikažemo na određeni način, odnosno glazba nam može služiti kao „bedž“ kojim iskazujemo svoje stavove, uvjerenja i interese (North i Hargreaves, 1999). Kod adolescenata su preferencije pod velikim utjecajem vršnjačkih utjecaja – slušat ćemo glazbu koju slušaju i naši prijatelji i koristit

ćemo ju da se prikazemo sličniji drugim pojedincima u supkulturi s kojom se identificiramo (Tekman, 2009).

Glazbene preferencije i ličnost

Još od Cattellovog i Andersonovog istraživanja se vrlo važnom, pa i ključnom, odrednicom glazbenih preferencija smatra upravo naša ličnost. Kao teorija koja može objasniti tu povezanost se najčešće koristi teorija uporabe i zadovoljenja (Rosengren, Wenner i Palmgreen, 1985; prema Delsing i sur., 2008). Prema spomenutoj teoriji, preferirat ćemo one glazbene stilove koji zadovoljavaju naše potrebe. Više će nam se sviđati glazba koja je u skladu s našim željama, vrijednostima, stavovima i motivima.

Teorija, odnosno model ličnosti kojim su se istraživači najčešće vodili prilikom proučavanja povezanosti ličnosti i preferencija prema glazbenih stilovima jest pet-faktorski model ličnosti, koji kaže da se naša ličnost može „opisati“ pomoću 5 većih dimenzija ličnosti – ekstraverzije, neuroticizma, otvorenosti prema iskustvima, ugodnosti i savjesnosti, a detaljniji uvid u ličnost nam daju i facete, kojih je 6 po dimenziji. Savjesnost po tom modelu sadrži kompetentnost, organiziranost, odgovornost, težnju za postignućem, samo-disciplinu i promišljenost (Larsen i Buss, 2008). Dakle, savjesni pojedinci predano pristupaju svojim obavezama, nastoje biti točni, precizni, organizirani i vole red i disciplinu. Kompetentniji pojedinci imaju više aspiracije, vole izazove i smatraju se uspješnima. Organizirani pojedinci su točni, precizni i sistematični u svom radu. Odgovorne osobe su pouzdane i dosljedne u izvršavanju svojih obaveza i pridržavanju dogovora/rokova. Visoko izražena težnja za postignućem podrazumijeva ambicioznost, postavljanje visokih ciljeva i predanost njihovom ostvarivanju. Samodisciplinirani pojedinci su fokusirani, ustrajni, odlučni, uporni i završavaju zadatke koje su započeli. Promišljenost podrazumijeva opreznost i vođenje računa o posljedicama svojih postupaka.

Jedno od ključnih istraživanja koje se bavi tematikom povezanosti osobina ličnosti i glazbenih preferencija je istraživanje Rentfrowa i Goslinga (2003). Oni su, korištenjem audio-zapisa kao mjere glazbenih preferencija, odnosno prethodno spomenutog STOMP-a te većeg broja upitnika ličnosti kao mjera ličnosti, dobili pozitivnu povezanost konvencionalnih žanrova sa savjesnosti. Što se drugih osobina ličnosti tiče,

dobivena je pozitivna povezanost ritmične glazbe s ekstraverzijom i ugodnosti. Isto tako, otvorenost se pokazala pozitivno povezana s refleksivnom i intenzivnom glazbom. Konvencionalni faktor je negativno povezan s otvorenosti te pozitivno, pored savjesnosti, s ekstraverzijom i ugodnosti. Slični nalazi su se dobili i u srodnim istraživanjima na turskom (Tekman, 2009), njemačkom (Langmeyer i sur., 2012), nizozemskom (Delsing i sur., 2008) i češkom uzorku (Franěk, 2009).

Zweigenhaft je (2008) u svoje istraživanje odlučio uključiti i facete osobina ličnosti te pojedinačne glazbene stilove, kako bi dobio detaljniji uvid u povezanost ličnosti i glazbenih preferencija. Koristio je STOMP i NEO-PI-R. Na razini povezanosti širih osobina ličnosti i faktora preferencija, također je dobio rezultate vrlo slične onima Rentfrowa i Goslinga (2003). Na razini faceta i pojedinačnih stilova, dobivene su povezanosti koje ukazuju na to da se pojedinci s različitim preferencijama prema stilovima unutar istih faktora značajno razlikuju u pogledu nekih odlika njihove ličnosti. Osvrnut ćemo se samo na osobinu savjesnosti. Dakle, ponovno je dobiven nalaz da savjesniji pojedinci preferiraju konvencionalne stilove. Na razini faceta, pokazalo se da pojedinci koji su ambiciozniji i pouzdaniji preferiraju spomenutu kategoriju glazbenih žanrova. U pogledu pojedinačnih glazbenih žanrova, religiozna i gospel glazba su pozitivno povezane s pouzdanosti. S druge strane, pokazalo se da heavy-metal više preferiraju manje organizirani i ambiciozni pojedinci. Isto tako, obožavatelji rap/hip-hop glazbe su manje samodisciplinirani. Pojedinci koji slušaju operu su se pokazali manje organiziranima, a također je dobivena negativna korelacija opreznosti i „oldies“ žanra. Vrlo je zanimljiv nalaz da su najmanje savjesni pojedinci koji preferiraju funk, s time da su i sve facete savjesnosti, izuzev opreznosti, značajno negativno korelirale s tim žanrom. Osobina savjesnosti i njene facete su se pokazale kao druga najznačajnija osobina za predikciju glazbenih preferencija. Najznačajnijom se, očekivano, pokazala otvorenost prema iskustvima.

Na hrvatskom uzorku je proveden vrlo mali broj istraživanja ove tematike. Nama su poznata dva. Jedno od njih je istraživanje Reić Ercegovac i Dobrote (2011). Koristile su prilagođenu verziju STOMP upitnika iz istraživanja Rentfrowa i Goslinga (2003) – auditivne snimke, a preferencije prema svakoj od njih su se određivale na skali od 1 do 5 - te IPIP upitnik ličnosti. Dobivena struktura glazbenih preferencija je nešto drugačija,

pa ni ne iznenađuju nešto drugačije povezanosti ličnosti i preferencija. Osobina savjesnosti se pokazala pozitivno povezanom s konvencionalnim i plesno-ritmičnim faktorom. Intelpekt je pozitivno korelirao s instrumentalno-refleksivnom i kompleksnom glazbom. Korelacija koja se još dobila je negativna povezanosti intelekta s plesno-ritmično glazbom. Ekstraverzija je pozitivno korelirala s plesno-ritmičnim te negativno s instrumentalno-refleksivnim faktorom. Ugodnost je pozitivno povezana s konvencionalnim faktorom. Neuroticizam nije bio povezan niti s jednim faktorom.

Posljednji nalaz je u skladu s rezultatima drugog istraživanja ove tematike provedenom na hrvatskom uzorku (Butković, Vukasović i Bratko, 2010). U navedenom se istraživanju ispitala struktura glazbenih preferencija na hrvatskom uzorku te se analizirala povezanost glazbenih preferencija s osobinama ličnosti u okviru pet-faktorskog modela. Za ispitivanje glazbenih preferencija korišten je upitnik koji je primijenjen i u našem istraživanju – analizirali su posebno povezanosti za međunarodne i regionalne stilove. Skala međunarodnih glazbenih preferencija je konstruirana tako da obuhvaća vrlo širok spektar glazbenih žanrova. Regionalni stilovi su se uključili iz razloga što se smatralo da hrvatska glazba sadrži stilove koji su specifični za naše podneblje i nisu obuhvaćeni međunarodnim glazbenim stilovima (npr. ex-yu, turbo-folk glazba). Odabrani su žanrovi za koje se pretpostavljalo da obuhvaćaju, odnosno „definiraju“ sve stilove koji se slušaju u hrvatskoj kulturi. Dodatak u istraživanju Butković i suradnika (2010) je zahvaćanje sve tri komponente stava, odnosno preferencija – afektivne, kognitivne i ponašajne. Osobine ličnosti su ispitali BFI upitnikom. Faktorskom analizom su dobivena 3 faktora u podlozi međunarodnih preferencija (refleksivni, ritmični, intenzivni), kao i 3 faktora regionalnih glazbenih preferencija (konvencionalni, alternativni, refleksivni). Savjesnost je pozitivno korelirala s međunarodnim ritmičnim i refleksivnim faktorom te regionalnim refleksivnim faktorom. Dobivena je negativna korelacija savjesnosti i međunarodnog intenzivnog faktora. Otvorenost je pozitivno korelirala s međunarodnim refleksivnim i intenzivnim te regionalnim alternativnim i refleksivnim stilovima, dok je negativno korelirala s regionalnim konvencionalnim stilovima. Ugodnost je pozitivno povezana s međunarodnim ritmičnim stilovima te regionalnim konvencionalnim i refleksivnim stilovima. Nisu dobivene korelacije neuroticizma i ekstraverzije s međunarodnim niti s regionalnim stilovima.

Na temelju svega spomenutog, vidljivo je da osobine ličnosti daju uvid u glazbene preferencije. Osobina ličnosti koja je najviše povezana s glazbenim preferencijama je otvorenost, što s obzirom na karakteristike „otvorenih“ ljudi nimalo ne iznenađuje. Na temelju glazbenih preferencija, najmanje informacija možemo „izvući“ iz osobine emocionalne stabilnosti, odnosno neuroticizma, dok je savjesnost druga najznačajnija osobina za pružanje informacija o glazbenim preferencijama.

U prethodnim se istraživanjima osobina savjesnosti, unatoč tome što je značajno korelirala s pojedinim glazbenim stilovima, pretežno zanemarivala u pogledu njene važnosti za davanje uvida u glazbene preferencije. Zweigenhaft (2008) je u svom istraživanju dobio neke vrlo zanimljive nalaze u pogledu povezanosti savjesnosti, kao i njenih faceta, s glazbenim preferencijama, no nije uloženo značajan trud u njihovo potkrepljivanje i objašnjavanje teorijskim postavkama. Kako je u istraživanju sudjelovao vrlo mali broj ispitanika, od kojih su većina bile žene, detaljnije proučavanje odnosa savjesnosti i glazbenih preferencija je „ostavljeno“ za istraživanja s kvalitetnijim metodološkim karakteristikama. U ovom istraživanju smo željeli na većem broju ispitanika, s ravnomjernim udjelom žena i muškaraca u uzorku, doprinijeti rasvjetljavanju povezanosti savjesnosti s glazbenim preferencijama. Isto tako, nastojali smo pružiti konkretnija i detaljnija objašnjenja potencijalnih povezanosti. Dodatnu informaciju predstavlja i uključivanje regionalnih glazbenih stilova. Istraživanje Butković i suradnika (2010) također uključuje regionalne glazbene stilove, no vrijednost i specifičnost našeg istraživanja jest što se osvrćemo na povezanost pojedinačnih stilova, kako međunarodnih i regionalnih, sa savjesnosti, kao i na povezanost glazbenih preferencija s facetama savjesnosti, što do sad nije učinjeno.

CILJ I PROBLEMI ISTRAŽIVANJA

Cilj provedenog istraživanja bio je istražiti povezanost dimenzije savjesnosti i njenih faceta s međunarodnim i regionalnim glazbenim stilovima. Vodeći se prvenstveno rezultatima istraživanja Ljetne psihologijske škole (2010) i rezultatima Zweigenhaftovog istraživanja (2008), kao i spomenutoj teorijskoj podlozi, postavljena su sljedeća dva problema:

1. Ispitati povezanost savjesnosti i njenih faceta (samoeфикаsnost, urednost, pouzdanost, težnja za postignućem, samodisciplina i opreznost) s preferencijama glazbenih stilova.

U pogledu međunarodnih stilova, očekujemo pozitivnu povezanost savjesnosti s ritmičnim faktorom.

Na razini faceta, očekujemo pozitivnu povezanost samoeфикаsnosti s refleksivnim faktorom. Isto tako, pretpostavljamo pozitivnu povezanost pouzdanosti s ritmičnim faktorom te negativnu povezanost urednosti s intenzivnim faktorom.

Što se tiče regionalnih faktora, očekujemo pozitivnu povezanost savjesnosti s konvencionalnim faktorom.

Također, opet očekujemo pozitivnu povezanost samoeфикаsnosti s refleksivnim faktorom. Pretpostavljamo postojanje pozitivne povezanosti faceta urednosti, pouzdanosti, kao i samodiscipline s konvencionalnim faktorom.

2. Ispitati povezanost savjesnosti i njenih faceta (samoeфикаsnost, urednost, pouzdanost, težnja za postignućem, samodisciplina i opreznost) s preferencijama pojedinačnih glazbenih stilova.

Kod međunarodnih stilova, očekujemo pozitivnu povezanost savjesnosti s pop-om te negativnu povezanost s metalom. Pop glazba po svom sadržaju, odnosno temama koje promiče, i mirnom, „pitomom“ tempu, odgovara vrijednostima i karakteristikama koje se vežu uz savjesne osobe. S druge strane, metal glazba, koja je vrlo „kaotična“ po svojoj strukturi i uključuje teme poput bunta i nereda, vrlo je malo usklađena s principima kojih se drže savjesne osobe. Ovo objašnjenje proizlazi iz teorije upotrebe i zadovoljenja.

Gledano na razini faceta, očekujemo pozitivnu povezanost samoeфикаsnosti s klasičnom i jazz glazbom. S obzirom da su samoeфикаsnije osobe otvorenije izazovnijim i ambicioznijim iskustvima (Bandura, 1997), slušanje klasične i jazz glazbe, kao stilova koji imaju kompleksnu strukturu, obogaćenu improvizacijama, za njih može predstavljati izazov i time im može više odgovarati od jednostavnijih, uobičajenijih žanrova. Samoeфикасни ljudi se također smatraju inteligentnima. Ako uzmemo u obzir da ljudi uglavnom točno procjenjuju svoj intelektualni kapacitet (Chamorro-Premuzic i Furnham, 2007) i ako se osvrnemo na teoriju optimalne razine pobuđenosti (Little i

Zuckerman, 1986), prema kojoj kognitivno kompleksne osobe preferiraju kompleksniju glazbu, povezanost između samoeфикаsnosti i refleksivne glazbe ima smisla. Isto tako, slušanje klasične i jazz glazbe, koje se smatraju sofisticiranim žanrovima, može biti sredstvo za upravljanje dojmom, odnosno način da se drugima prikažemo sofisticiranim i „elitnim“ osobama, što su karakteristike koje se opet nerijetko vežu uz samoeфикаsne osobe.

Također, očekujemo negativnu povezanost urednosti s metalom i alternativnim rockom. Navedeni stilovi svojom tematikom manje odgovaraju savjesnim osobama. Konkretno, negativnu povezanost urednosti s alternativnim rockom i metalom očekujemo jer ti žanrovi osobito zagovaraju nered, kaos i odmicanje od normi i uobičajenih propisa.

Isto tako, očekujemo negativnu povezanost težnje za postignućem s metalom, koja je dobivena u Zweigenhaftovom (2008) istraživanju.

Pretpostavljamo postojanje negativne povezanosti samodiscipline s rap/hip-hop-om. Rap/hip-hop je stil koji osobito promovira „ležernost“ u životnom stilu i neovisnost o svakodnevnim obavezama i rutini pa očekujemo negativnu povezanost sa samodisciplinom, koja je u suprotnosti s navedenim temama tog stila.

Također, pretpostavljamo postojanje pozitivne povezanosti pouzdanosti s religioznom glazbom i pop-om. Religiozna i pop glazba su, kao što je već spomenuto, žanrovi koji potiču usklađenost s društvenim normama, brigu o bližnjima i široj socijalnoj zajednici pa bi se kao takvi više sviđali pouzdanim osobama i osobama koje teže djelovati u okviru društvenih normi. Isto tako, pop je žanr koji je preferira velik udio populacije pa je razumljivo da ga preferiraju osobe kojima je vrlo važno biti unutar normi i uvriježenih okvira.

Za regionalne glazbene stilove očekujemo slične korelacije. Konkretno, očekujemo pozitivnu povezanost jazz glazbe i samoeфикаsnosti. očekujemo pozitivnu povezanost savjesnosti s pop-om i pop-rock-om te negativnu povezanost s funk-om. Kako je funk žanr koji je u Zweigenhaftovom (2008) istraživanju značajno negativno

korelirao sa savjesnosti i gotovo svim njenim facetama, prepostavili smo negativno povezanosti između funk-a i savjesnosti te nekih njenih faceta.

Na razini faceta, prepostavljamo negativnu povezanost urednosti s metalom i funk-om.

Očekujemo pozitivnu povezanost pouzdanosti s duhovnom, domoljubnom, pop i pop-rock glazbom, no negativnu povezanost navedene facete s funk-om.

Prepostavljamo negativnu povezanost težnje za postignućem s metalom.

Očekujemo da će samodisciplina biti pozitivno povezana s klapskom glazbom, no negativno s funk-om. Pozitivnu povezanost klapske glazbe i samodiscipline očekujemo zbog toga što ona vrlo često promovira teme brige o obitelji, široj socijalnoj zajednici i poštivanje društvenih, ali i religioznih normi, što bi se moglo svidjeti pojedincima koji razmišljaju i djeluju upravo na taj način.

U svrhu veće preglednosti, očekivane povezanosti savjesnosti i njenih faceta s pojedinačnim međunarodnim i regionalnim stilova prikazane su u Tablici 1.

Tablica 1

Očekivane povezanosti savjesnosti i njenih faceta s međunarodnim i regionalnim stilovima

		Savjesnost i njene facete						
		Samoeff.	Ured.	Pouzd.	T.Z.P.	Samod.	Opr.	SAV.
Međunarodni stilovi	klasična	+	0	0	0	0	0	0
	jazz	+	0	0	0	0	0	0
	blues	0	0	0	0	0	0	0
	alternativni	0	-	-	0	0	0	0
	rock							
	rock	0	0	0	0	0	0	0
	metal	0	-	0	-	0	0	-
	punk	0	0	0	0	0	0	0
	country	0	0	0	0	0	0	0
	pop	0	0	+	0	0	0	+
	religiozna	0	0	+	0	0	0	0
	etno	0	0	0	0	0	0	0
	soundtrack	0	0	0	0	0	0	0
	rap/hip-hop	0	0	0	0	-	0	0
	soul/funk	0	0	0	0	0	0	0
	rnb	0	0	0	0	0	0	0
	elektonička	0	0	0	0	0	0	0
	latino	0	0	0	0	0	0	0
	reggae	0	0	0	0	0	0	0
Regionalni stilovi	rock	0	0	0	0	0	0	0
	ex-yu	0	0	0	0	0	0	0
	pop-rock	0	0	+	0	0	0	+
	pop	0	+	+	0	0	0	+
	zabavna	0	0	0	0	0	0	0
	rap/hip-hop	0	0	0	0	0	0	0
	funk	0	-	-	0	-	0	-
	dance	0	0	0	0	0	0	0
	folklor	0	0	0	0	0	0	0
	klapska	0	0	0	0	+	0	0
	šansone	0	0	0	0	0	0	0
	jazz	+	0	0	0	0	0	0
	reggae/dub	0	0	0	0	0	0	0
	metal	0	-	0	-	0	0	0
	duhovna	0	0	+	0	0	0	0
	domoljubna	0	0	+	0	0	0	0
	narodna	0	0	0	0	0	0	0
	turbo-folk	0	0	0	0	0	0	0

Legenda: Samoeff.=samoeffikasnost; Ured.=urednost; Pouzd.=pouzdanost; T.Z.P.=težnja za postignućem; Samod.=samodisciplina; Opr.=opreznost; SAV=savjesnost; 0=ne očekujemo značajnu povezanost; +=očekujemo značajnu pozitivnu povezanost; -=očekujemo značajnu negativnu povezanost

METODOLOGIJA

Postupak

Istraživanje je trajalo od 4. mjeseca 2013. godine do 3. mjeseca 2014. Podaci su prikupljeni individualno, a prikupilo ih je 6 studentica psihologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu, na 449 ispitanika. Ispitanici su dobili kratak uvid u svrhu istraživanja, pri čemu je naglašeno da je njihova anonimnost zajamčena, odnosno da će se podaci analizirati na razini grupe te da od istraživanja mogu odustati u svakom trenutku. Svaki ispitanik/ca je, nakon odgovaranja na nekoliko demografskih pitanja (spol, dob, obrazovni i radni status), ispunio/la 3 upitnika. Prvi upitnik je bio IPIP-300, nakon čega je slijedio Upitnik preferencija međunarodnih i regionalnih stilova, a posljednji upitnik je bio Upitnik korištenja glazbe, čiji rezultati nisu analizirani u sklopu ovog istraživanja.

Ispitanici

U provedenom je istraživanju sudjelovalo 449 ispitanika u dobnom rasponu od 20 do 27 godina. Taj je dobni raspon odabran zbog veće dostupnosti ispitanika dotične dobi te, prvenstveno, jer je pretpostavka većine istraživača u ovom području da se glazbene preferencije kristaliziraju u dobi od 20. do 25. godine (Schäfer, 2008). Tijekom adolescencije su glazbene preferencije manje stabilne i više pod utjecajem socijalnih faktora (npr. vršnjačkih interakcija). One tada djeluju kao važan čimbenik u samoprezentaciji pa su, u usporedbi sa starijim dobnim skupinama, češće pod utjecajem želje za uklapanjem u određene grupe i prikazivanjem na socijalno poželjan način. Prosječna dob ispitanika bila je 23.59 godina ($SD=2.14$), dok je među njima bilo 224 žene i 225 muškarca. 89 ispitanika je završilo srednju školu, 6 višu školu, dok ih je 112 završilo fakultet. 113 ispitanika su studenti/ce preddiplomskog studija, 119 diplomskog, a 10 ih pogađa višu školu.

Mjerni instrumenti

IPIP-300 upitnik ličnosti

Za ispitivanje osobina ličnosti korišten je IPIP-300 upitnik ličnosti (International Personality Item Pool; Goldberg i sur., 2006). Temelji se na petfaktorskom modelu ličnosti, a njegovom se primjenom nastoji zahvatiti 5 velikih dimenzija ličnosti – ekstraverzija, neuroticizam, otvorenost, ugodnost i savjesnost – i po 6 faceta za svaku od tih dimenzija. Upitnik se sastoji od 300 izjavnih rečenica (60 čestica po osobini

ličnosti), a zadatak ispitanika je na Likertovoj skali od 5 stupnjeva, koja varira od 1 = potpuno netočno do 5 = potpuno točno, odrediti stupanj slaganja sa svakom od njih. U ovom smo se istraživanju usmjerili na rezultate ispitanika na osobini savjesnosti i njenim facetama. Primjeri čestica u upitniku su: „Uspješno završavam zadatke.“ (samo-efikasnost), „Volim red.“ (urednost), „Nastojim se pridržavati pravila.“ (pouzdanost), „Postavljam visoke standarde za sebe i druge.“ (težnja za postignućem), „Odmah započinjem sa zadacima.“ (samodisciplina) i „Pažljivo biram riječi.“ (opreznost). Cronbach α koeficijenti, kao indikatori pouzdanosti, su zadovoljavajući i za savjesnost i za njene facete, a prikazani su u Tablici 2.

Upitnik glazbenih preferencija

U svrhu ispitivanja glazbenih preferencija korišten je Upitnik glazbenih preferencija koji je kreiran 2010. za potrebe Ljetne psihologijske škole. Uz međunarodne, on sadrži i regionalne glazbene stilove, što je bio glavni razlog njegove primjene. Obuhvaćeno je 18 međunarodnih i 18 glazbenih stilova, a uz svaki od njih su navedeni i primjeri izvođača. Zadatak ispitanika je bio na skali od 0 do 3 označiti svoj stupanj svidanja svakog stila. Stupnjevi na skali su bili sljedeći:

0 = nemam dovoljno informacija da bih mogao/la procijeniti sviđa li mi se navedeni stil

1 = navedeni glazbeni stil mi se ne sviđa, kad god mogu izbjeći ću njegovo slušanje

2 = navedeni glazbeni stil mi se sviđa i ponekad ga slušam

3 = navedeni glazbeni stil mi se izuzetno sviđa, znam puno o njemu, i slušam ga kad god mogu

U Prilogu 6 i 7 se nalaze popisi korištenih stilova, primjeri izvođača, kao i opisi pojedinih stilova.

Eksploratornim faktorskim analizama smo istražili strukturu međunarodnih i regionalnih glazbenih preferencija. Prije njihove provedbe smo se osvrnuli na Bartlettov test sfericiteta i Keiser - Meyer - Olkin kriterij. Bartlettov test sfericiteta se pokazao značajnim i za međunarodne i za regionalne stilove ($df=153$; $p<0.01$), što ukazuje na statistički značajne korelacije među regionalnim, kao i međunarodnim stilovima. KMO vrijednost za međunarodne stilove je iznosila 0.77, a za regionalne stilove 0.89, što su

zadovoljavajuće vrijednosti. Oba testa su pokazala da je opravdano provesti faktorsku analizu rezultata, i za međunarodne i za regionalne glazbene stilove. Kako bismo ekstrahirali faktore u njihovoj podlozi, u oba slučaja smo koristili metodu zajedničkih faktora i direkt oblimin kosokutnu rotaciju.

Ekstrahirana su 3 faktora za međunarodne stilove. Vrijednosti njihovih karakterističnih korijena su 3.22, 2.16 i 1.1. Zajedno objašnjavaju 36.04% varijance. Prvi faktor smo odlučili nazvati Refleksivnim, a od glazbenih stilova obuhvaća jazz, blues, klasičnu glazbu, svjetsku etno glazbu, country, glazbu iz filmova i religioznu glazbu. Refleksivni faktor objašnjava 17.89% varijance. Drugi faktor, nazvan Ritmični, obuhvaća rnb, latino glazbu, pop, soul/funk i rap/hip-hop glazbu. On objašnjava 12% ukupne varijance. Trećem faktoru smo dodijeli naziv Intenzivni, a on obuhvaća alternativni rock, punk, rock, metal i reggae/ska/dub. Njime je objašnjeno 6.15% sveukupne varijance. Provedenim istraživanjem u sklopu Ljetne psihologijske škole (Butković i sur., 2010) dobivena je vrlo slična faktorska struktura međunarodnih glazbenih stilova. Grupirali su se također u 3 faktora, od kojih je svaki vrlo sličnog sadržaja kao i faktori dobiveni analizom podataka ovog istraživanja. Refleksivni faktor dobiven kod nas sadrži iste stilove kao i srodni faktor u Ljetnoj školi, izuzev jednog stila. Glazba iz filmova, koja se kod njih nije grupirala niti na jedan faktor, kod nas se nalazi u refleksivnom faktoru. U spomenutom istraživanju reggae/ska/dub stil još pripada u refleksivni faktor, što kod nas nije dobiveno. U našem istraživanju navedeni stil pripada Intenzivnom faktoru. Uz to što reggae/ska/dub stil kod nas spada u Intenzivni faktor, još jedna razlika u odnosu na nalaze ljetne škole za spomenuti faktor jest razlika dobivena za elektroničku/dance glazbu. Kod nas je taj stil izvorno spao u Intenzivni faktor (zasićenje od .39), no zbog činjenice da je ta pripadnost na granici značajnosti te da je za Refleksivni faktor dobiveno zasićenje od .30, odnosno da je pripadnost elektroničkog/dance stila podjednaka za oba faktora, odlučili smo navedeni stil isključiti iz Intenzivnog faktora, odnosno tretirati ga kao „negrupiranog“. Sadržaj Ritmičnog stila je identičan u dvama istraživanjima. Matrice faktorske strukture za međunarodne stilove su u Prilogu 1.

U podlozi strukture regionalnih glazbenih stilova su također 3 faktora, s karakterističnim korijenima 3.89, 2.0 i 1.2 i ukupno objašnjenom varijancom od 39.37%. Prvi faktor je nazvan Konvencionalnim, a obuhvaća narodnu glazbu, zabavnu,

domoljubnu, dance, pop, klapsku glazbu, turbo folk i duhovnu/crkvenu glazbu. Objašnjava 21.59% varijance. Drugi dobiveni faktor smo nazvali Alternativnim, a on pak obuhvaća rock, pop-rock, ex-yu glazbu, funk, reggae/dub i rap/hip-hop glazbu te objašnjava 11.12% ukupne varijance. Posljednji faktor, treći, smo nazvali Refleksivnim i on obuhvaća jazz, šansone i folklor/etno glazbu. Objašnjava 6.66% varijance. Uspoređujući naše regionalne faktore s onima u ljetnoj školi, opet zamjećujemo vrlo male razlike. Naš Konvencionalni faktor ima dva stila više – klapsku glazbu i duhovnu/crkvenu. U ljetnoj školi ta dva stila spadaju u Refleksivni faktor. Ostali stilovi Refleksivnog i Konvencionalnog faktora se preklapaju. Kod Alternativnog se preklapaju rock, ex-yu, funk i rap/hip-hop. To su svi stilovi spomenutog faktora u ljetnoj školi, dok kod nas on još sadrži pop-rock i reggae/dub. Regionalni metal u oba istraživanja nije spao niti pod jedan faktor. Matrice faktorske strukture za regionalne stilove nalaze se u Prilogu 2.

Analiza interkorelacija međunarodnih i regionalnih faktora (Prilog 3) pokazala je da postoji korelacija među faktorima koji se sastoje od srodnih stilova. Pozitivne korelacije su dobivene između međunarodnog i regionalnog refleksivnog faktora, međunarodnog ritmičnog i regionalnog konvencionalnog, kao i regionalnog alternativnog faktora te između međunarodnog intenzivnog i regionalnog alternativnog faktora. Postoji negativna povezanost između međunarodnog intenzivnog i regionalnog konvencionalnog faktora. Korelacije srodnih međunarodnih i regionalnih stilova (npr. međunarodni i regionalni pop, međunarodni i regionalni rock, itd.) kreću se od .31 (regionalni i međunarodni rap/hip-hop) do .51 (međunarodna religiozna i regionalna duhovna/crkvena glazba). Jedino između međunarodne elektronične/dance i regionalne dance glazbe nije dobivena statistički značajna korelacija, što nije neočekivan nalaz, ako uzmemo u obzir manje intenzivnu regionalnu varijantu spomenutog žanra.

REZULTATI

Deskriptivna statistika

Prije odabira adekvatnih statističkih postupaka, provjerena je normalnost distribucija svih relevantnih varijabli pomoću Kolmogorov-Smirnov testa. Kako su distribucije većine varijabli pokazale značajno odstupanje od normalne distribucije, prilikom analize

povezanosti smo koristili Spearmanov koeficijent korelacije¹. Vrijednosti dobivene K-S testom, kao i deskriptivni parametri savjesnosti, njenih faceta te međunarodnih i regionalnih stilova prikazani su u Tablici 2.

Tablica 2
Deskriptivna statistika za analizirane varijable

Varijable	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>min</i>	<i>max</i>	α	<i>K-S test</i>	<i>p</i>
Savjesnost	203.34	27.42	115	284	.94	0.60	.86
Samo-efikasnost	34.53	4.75	18	48	.76	1.64	.01*
Težnja za postignućem	34.63	5.91	18	50	.82	0.97	.31
Urednost	32.92	7.51	13	49	.86	0.91	.38
Pouzdanost	38.73	5.17	24	49	.78	1.96	<.01*
Samo-disciplina	30.17	6.85	14	48	.87	1.26	.08
Opreznost	32.34	6.32	11	48	.82	1.5	.02*
Međunarodni stilovi	29.31	7.4	0	50	.77	1.91	<.01*
Refleksivni	10.02	4.15	0	31	.70	1.69	.01*
Ritmični	8.24	2.95	0	15	.73	1.62	.01*
Intenzivni	11.03	3.56	0	18	.74	2.51	<.01*
Regionalni stilovi	25.23	6.67	6	44	.76	1.30	.07
Konvencionalni	10.19	4.32	0	24	.85	3.34	<.01*
Alternativni	11.23	4.42	1	18	.72	1.74	<.01*
Refleksivni	3.01	1.99	0	9	.62	3.02	<.01*

Legenda: *M* = aritmetička sredina, *SD* = standardna devijacija, *min*=minimalni ostvareni rezultat, *max*=maksimalni ostvareni rezultat, α = Cronbachov koeficijent pouzdanosti, *K-S test*-Kolmogorov-Smirnov test, *p** (razina značajnosti *K-S testa*)<0.05

Što se osobina ličnosti tiče, ispitanici su najviši prosječni rezultat postigli na faceti pouzdanosti, a najmanji na faceti samodisciplina. Vezano uz preferencije glazbenih stilova, od međunarodnih faktora se u prosjeku najviše preferiraju Intenzivni, a najmanje Ritmični, dok se kod regionalnih stilova najviše preferira Alternativne, a najmanje Refleksivne. Gledano na razini pojedinačnih stilova, ispitanici od međunarodnih stilova najviše preferiraju rock, a najmanje religioznu glazbu. Od regionalnih stilova se najviše preferira opet rock, a najmanje turbo-folk. U Prilozima 4 i 5 se nalaze relevantni deskriptivni parametri za pojedinačne stilove.

¹ Povezanosti su ispitane i korištenjem Pearsonovog koeficijenta korelacije te su se dobile vrlo slične vrijednosti.

Analiza s obzirom na spol

U obradi podataka smo se osvrnuli i na zasebne podatke žena i muškaraca. Kod osobine savjesnosti i njenih faceta nisu pronađene statističke značajne spolne razlike.

Ispitali smo postojanje spolnih razlika i u glazbenim preferencijama. Zbog velikog broja usporedbi smo u obradi kao razinu značajnosti gledali vrijednost $p < 0.01$. Na razini kategorija preferencija, dobili smo statistički značajnu razliku na međunarodnom ritmičnom faktoru $t(448) = 3.25$; $p < 0.01$, pri čemu žene više preferiraju navedenu kategoriju. Taj je nalaz dobiven i u Ljetnoj psihologijskoj školi (Butković i sur., 2010). Analizom spolnih razlika na razini pojedinačnih stilova, dobili smo statistički značajne razlike na sljedećim međunarodnim ritmičnim stilovima – pop ($t(448) = 4.03$; $p < 0.01$), rnb ($t(448) = 4.57$; $p < 0.01$) te latino ($t(448) = 4.19$; $p < 0.01$). Sve ove stilove više preferiraju žene. Na ostalim faktorima nismo dobili statistički značajne spolne razlike u preferencijama, no analizom spolnih razlika na razini pojedinačnih stilova, dobivena je spolna razlika u preferenciji prema međunarodnom alternativnom rocku ($t(448) = 3.19$; $p < 0.01$), pri čemu žene više preferiraju navedeni stil te na regionalnom rap/hip-hopu ($t(448) = -2.75$; $p < 0.01$), gdje muškarci pokazuju veću preferenciju prema navedenom stilu.

Faktori glazbenih preferencija, savjesnost i njene facete

Kako bismo ispitali jednu od postavljenih hipoteza, računali smo, korištenjem Spearmanovog koeficijenta korelacije, povezanosti međunarodnih te regionalnih faktora sa savjesnosti i njenim facetama. Prvo smo se usmjerili na međunarodne stilove. U Tablici 3 se nalaze korelacije 3 faktora međunarodnih glazbenih preferencija sa savjesnosti i njenim facetama.

Tablica 3

Korelacije međunarodnih faktora sa savjesnosti i njenim facetama			
	Refleksivni	Intenzivni	Ritmični
Savjesnost	.08	-.05	.18*
Samoefikasnost	.17*	.09	.08
Urednost	-.03	-.15*	.18*
Pouzdanost	.07	.04	.16*
Težnja za postignućem	.16*	.00	.11
Samodisciplina	.06	-.08	.12
Opreznost	.04	-.06	.13*

*Legenda: * $p < 0.01$*

Iz Tablice 3 možemo iščitati da nema značajne povezanosti refleksivnog i intenzivnog faktora sa savjesnosti, no postoji povezanost između pojedinih faceta savjesnosti i navedenih faktora. Samoefikasnost je pozitivno povezana s refleksivnim faktorom i ona je ujedno faceta koja nam daje najviše informacija o preferenciji za refleksivne stilove. Refleksivni faktor je još povezan s težnjom za postignućem. Intenzivni faktor je povezan samo s facetom urednosti, i to negativno. Ritmični faktor je značajno pozitivno povezan sa savjesnosti te sa facetama urednosti, pouzdanosti i opreznosti te predstavlja međunarodni faktor preferencija najviše povezan sa savjesnosti i njenim facetama.

Korelacije faktora regionalnih glazbenih stilova i savjesnosti te njenih faceta prikazane su u Tablici 4.

Tablica 4
Korelacije regionalnih faktora preferencija sa savjesnosti i njenim facetama

	Konvencionalni	Alternativni	Refleksivni
Savjesnost	.18*	.19*	.05
Samoefikasnost	.02	.15*	.10
Urednost	.23*	.08	.07
Pouzdanost	.09	.16*	-.02
Težnja za postignućem	.13*	.17*	.03
Samodisciplina	.17*	.18*	.07
Opreznost	.04	.05	.03

Legenda: * $p < 0.01$

Savjesnost je pozitivno povezana s dva regionalna faktora - alternativnim i konvencionalnim faktorom. Konvencionalni faktor je još povezan s urednosti, samodisciplinom te težnjom za postignućem, pri čemu je urednost najindikativnija faceta za donošenje zaključaka o preferenciji za konvencionalne stilove. Alternativni faktor značajno pozitivno korelira s facetama samodisciplina, težnja za postignućem, pouzdanost te samoefikasnost, što ga čini faktorom koji je najviše povezan sa savjesnosti i njenim različitim facetama. Vidimo da su njegove pojedinačne povezanosti s facetama podjednake, no najveća je sa samodisciplinom. Refleksivni faktor nije povezan sa savjesnosti niti njenim facetama.

Pojedinačni međunarodni glazbeni stilovi, savjesnost i njene facete

Odlučili smo se osvrnuti i na korelacije pojedinačnih međunarodnih i regionalnih glazbenih stilova sa savjesnosti i njenim facetama. Zbog veće preglednosti, te smo povezanosti odlučili prikazati u okviru faktora glazbenih preferencija kojima pojedini stilovi pripadaju. Korelacije međunarodne elektroničke/dance glazbe, kao i regionalne metal glazbe, sa savjesnosti i njenim facetama će, zbog nepripadanja niti jednom faktoru, biti prikazane zasebno.

U Tablici 5 su prikazane korelacije refleksivnih međunarodnih stilova i savjesnosti, odnosno njenih faceta.

Tablica 5

Povezanosti refleksivnih međunarodnih stilova sa savjesnosti i njenim facetama

	Refleksivni međunarodni stilovi						
	jazz	blues	klasična	etno	country	filmska	religiozna
Savjesnost	.04	-.01	.13*	.00	.08	.10	.07
Samo-efikasnost	.16*	.06	.17*	.10	.09	.16*	.01
Urednost	-.01	-.11	.03	-.10	.07	.08	.03
Pouzdanost	.03	.05	.13*	.04	.04	.10	-.02
Težnja za postignućem	.16*	.10	.12	.09	.04	.11	.13*
Samo-disciplina	.01	-.05	.06	.02	.06	.03	.07
Opreznost	.03	.03	.11	.03	.03	.02	.03

*Legenda: * $p < 0.01$*

Od međunarodnih refleksivnih stilova, samo je klasična glazba povezana sa savjesnosti. Taj je žanr još pozitivno povezan sa samoeфикасношћu i pouzdanosti. Povezanosti s facetama su još pokazali jazz, glazba iz filmova i religiozna glazba. S jazz-om su pozitivno povezane samoeфикасношћu i težnja za postignućem. Glazba iz filmova je pozitivno povezana sa samoeфикасношћu, a religiozna glazba s težnjom za postignućem. Vidimo da je klasična glazba najviše povezana sa savjesnosti i njenim facetama, a samoeфикасношћu, kao što je već spomenuto kod analize na razini faktora, daje najviše informacija o preferencijama refleksivnih glazbenih stilova.

Korelacije međunarodnih ritmičnih žanrova sa savjesnosti i facetama nalaze se u Tablici 6.

Tablica 6

Povezanosti ritmičnih međunarodnih stilova sa savjesnosti i njenim facetama

	Ritmični međunarodni stilovi				
	rnb	latino	pop	soul/funk	rap/hip-hop
Savjesnost	.14*	.19*	.12*	.14*	.01
Samo-efikasnost	.02	.04	.07	.13*	.03
Urednost	.18*	.22*	.11	.07	-.01
Pouzdanost	.13*	.15*	.13*	.10	.06
Težnja za postignućem	.07	.08	.10	.14*	-.01
Samodisciplina	.08	.16*	.04	.12	.00
Opreznost	.18*	.13*	.09	.11	.02

Legenda: * $p < 0.01$

Dimenzija savjesnosti je pozitivno povezana s rnb, latino, pop i soul/funk glazbom, pri čemu je najviše povezana s latino glazbom. Latino glazba je još pozitivno povezana s urednosti, samodisciplinom, pouzdanosti i opreznosti. Urednost je faceta koja je najviše povezana s navedenim stilom. Rnb je od faceta pozitivno povezan s urednosti, opreznosti i pouzdanosti. Soul/funk je pozitivno povezan s težnjom za postignućem i samoeфикасношћу. Pop glazba je pozitivno povezana pouzdanosti. Rap/hip-hop je stil koji nije povezan sa savjesnosti i njenim facetama.

U Tablici 7 su prikazane korelacije savjesnosti i njenih faceta s intenzivnim međunarodnim stilovima.

Tablica 7

Povezanosti intenzivnih međunarodnih stilova sa savjesnosti i njenim facetama

	Intenzivni međunarodni stilovi				
	punk	rock	metal	reggae	alt. rock
Savjesnost	-.03	.01	-.01	.04	-.14*
Samo-efikasnost	.06	.10	.08	.08	.03
Urednost	-.06	-.08	-.09	.00	-.28*
Pouzdanost	.03	.12*	.00	.08	-.01
Težnja za postignućem	-.03	.04	.01	.03	-.03
Samodisciplina	-.03	-.05	-.01	.05	-.19*
Opreznost	-.02	-.04	-.05	-.01	-.05

Legenda: * $p < 0.01$

Sa savjesnosti je povezan samo alternativni rock, i to negativno. Taj je stil još negativno povezan s facetama urednost i samodisciplina. Dobivena je još pozitivna korelacija rock glazbe i pouzdanosti, dok punk, metal i reggae nisu povezani sa savjesnosti i njenim facetama.

Povezanosti elektroničke/dance glazbe i savjesnosti, odnosno njenih faceta nalaze se u Tablici 8.

Tablica 8
Povezanost elektroničke/dance glazbe sa savjesnosti i njenim facetama

	dance
Savjesnost	.14
Samoefikasnost	.01
Urednost	.18*
Pouzdanost	.08
Težnja za postignućem	.03
Samodisciplina	.05
Opreznost	-.07

*Legenda: * $p < 0.01$*

Iz Tablice 8 se može iščitati da je dobivena jedna značajna korelacija – elektronička/dance glazba je pozitivno povezana s urednosti.

Pojedinačni regionalni stilovi, savjesnost i njene facete

Korelacije između regionalnih stilova i savjesnosti te njenih faceta su promatrane na isti način kao i korelacije međunarodnih stilova i savjesnosti i njenih faceta. Krenuli smo s konvencionalnim stilovima. U Tablici 9 se mogu vidjeti dobivene korelacije.

Tablica 9
Povezanosti konvencionalnih regionalnih stilova sa savjesnosti i njenim facetama

	Regionalni konvencionalni stilovi							
	narodna	zabavna	domoljubna	dance	pop	klupska	turbo folk	duhovna
Savjesnost	.06	.13*	.04	.09	.26*	.22*	-.02	.10
Samo- efikasnost	-.05	-.03	-.01	-.04	.09	.13*	-.06	-.00
Urednost	.15*	.20*	.09	.15*	.24*	.25*	.01	.12*
Pouzdanost	.02	.04	.04	.01	.22*	.09	-.03	.08
Težnja za postignućem	.06	.08	-.01	.09	.16*	.12*	.00	.05
Samo- disciplina	.08	.12*	.02	.10	.22*	.19*	-.03	.06
Opreznost	-.04	.04	-.03	.00	.16*	.06	-.06	.08

*Legenda: * $p < 0.01$*

Dimenzija savjesnosti je pozitivno povezana s pop-om, klapskom i zabavnom glazbom. Pop glazba je pozitivno povezana sa svim facetama savjesnosti, izuzev samoeфикаsnosti, pri čemu je najviše povezana s urednosti. Klapska glazba je pozitivno povezana sa svim facetama, osim pouzdanosti i opreznosti, a najveća je korelacija opet dobivena s urednosti. Zabavna je glazba pozitivno povezana s facetama urednost i samodisciplina. Narodna, dance i duhovna glazba su povezane samo s facetom urednosti. Nisu dobivene značajne korelacije domoljubne glazbe i turbo folka sa savjesnosti i njenim facetama. Dakle, iz Tablice 9 se može vidjeti da su od konvencionalnih stilova pop i klapska glazba najviše povezane sa savjesnosti i njenim facetama, te da je od faceta urednost najviše povezana s konvencionalnim stilovima.

U Tablici 10 su prikazane korelacije savjesnosti i njenih faceta s regionalnim alternativnim stilovima.

Tablica 10
Povezanosti alternativnih regionalnih stilova sa savjesnosti i njenim facetama

	Regionalni alternativni stilovi					
	rock	pop-rock	ex-yu	funk	reggae/dub	rap/hip-hop
Savjesnost	.09	.24*	.15*	.10	.06	.05
Samo-efikasnost	.10	.06	.08	.14*	.12	.09
Urednost	-.00	.18*	.09	.00	.01	-.02
Pouzdanost	.11	.22*	.15*	.06	.02	.05
Težnja za postignućem	.11	.17*	.14*	.10	.05	.03
Samo-disciplina	.10	.21*	.15*	.11	.07	.07
Opreznost	.02	.11	.03	.05	-.03	.01

*Legenda: * $p < 0.01$*

Dimenzija savjesnosti je pozitivno povezana s pop-rock-om i ex-yu stilom. Pop-rock je povezan sa svim facetama savjesnosti, izuzev samoeфикаsnosti i opreznosti, a najviše je povezan s pouzdanosti. Ex-yu je pozitivno povezan s facetama pouzdanost, samodisciplina i težnja za postignućem. Funk je pozitivno povezan sa samoeфикаsnosti, dok rock, reggae/dub i rap/hip-hop ne koreliraju značajno niti s jednom facetom.

Tablica 11 prikazuje povezanosti refleksivnih regionalnih stilova sa savjesnosti i njenim facetama.

Tablica 11
Povezanosti refleksivnih regionalnih stilova sa savjesnosti i njenim facetama

	Regionalni refleksivni stilovi		
	jazz	šansone	folklor/etno
Savjesnost	.07	.00	.01
Samo-efikasnost	.11	.01	.07
Urednost	.05	.08	.02
Pouzdanost	-.00	-.02	-.04
Težnja za postignućem	.02	.01	.03
Samo-disciplina	.10	.01	.03
Opreznost	.09	-.03	-.02

Legenda: * $p < 0.01$

Nisu dobivene značajne korelacije između refleksivnih regionalnih stilova i savjesnosti te njenih faceta. Regionalni metal se nije grupirao niti na jedan faktor pa su njegove korelacije sa savjesnosti i njenim facetama prikazane u zasebnoj tablici, Tablici 12. Ni regionalni metal nije povezan sa savjesnosti i njenim facetama.

Tablica 12
Povezanost regionalnog metala sa savjesnosti i njenim facetama

	regionalni metal
Savjesnost	.01
Samo-efikasnost	-.00
Urednost	.03
Pouzdanost	-.04
Težnja za postignućem	-.01
Samodisciplina	.03
Opreznost	.01

Legenda: * $p < 0.01$

RASPRAVA

Rezultati ovog istraživanja su pokazali da nam savjesnost može dati određen uvid u glazbene preferencije.

U pogledu faktorske strukture međunarodnih i regionalnih glazbenih stilova, dobili smo vrlo slične rezultate kao u XX. Ljetnoj psihologijskoj školi (Butković i sur., 2010). U drugim srodnim istraživanjima (Rentfrow i Gosling, 2003; Delsing i sur.,

2008; Langmeyer i sur., 2008) dobiveni su slični faktori glazbenih preferencija, odnosno vrlo su velika preklapanja u latentnoj strukturi u njihovoj podlozi.

Rezultati dobiveni u ovom istraživanju donekle potvrđuju naše hipoteze u okviru 2 problema. Te će pretpostavke, odnosno usklađenost rezultata s njima, biti detaljnije analizirane.

Pretpostavili smo da će dimenzija savjesnosti biti značajno povezana s međunarodnim ritmičnim faktorom, a ta je hipoteza i potvrđena. U istraživanju Butković i sur. (2010), ritmični faktor je također povezan sa savjesnosti. Ako se osvrnemo na povezanosti faceta i ritmičnog faktora, vidimo da su i urednost, pouzdanost i opreznost pozitivno povezane s navedenim faktorom. Korelacija ritmičnog faktora s pouzdanosti je bila očekivana, no korelacije sa urednosti i opreznosti nisu bile očekivane te u Zweigenhaftovom (2008) istraživanju također nisu dobivene.

Ako pogledamo korelacije pojedinačnih ritmičnih stilova sa savjesnosti i njenim facetama, uočavamo neke zanimljive nalaze. Vidimo da rnb i latino glazba relativno visoko pozitivno koreliraju s urednosti i opreznosti, te su te povezanosti „zaslužne“ za dobivene korelacije navedenih faceta s ritmičnim faktorom. Uz urednost i opreznost, rnb i latino glazba su još povezane s pouzdanosti te sa samom dimenzijom savjesnosti, dok je latino glazba još povezana sa samodisciplinom.

Niti jednu korelaciju rnb-a i latino glazbe sa savjesnosti i njenim facetama nismo očekivali, no, ako uzmemo u obzir da su i latino i rnb glazba žanrovi koji su upravo „blaži i pitomiji“, odnosno konvencionalniji, dobivene povezanosti savjesnosti i njenih faceta s tim žanrovima zapravo nisu začuđujuće, ukoliko se vodimo teorijom upotrebe i zadovoljenja. Oba stila najčešće uključuju tekstove koji potiču i „glorificiraju“ socijalno poželjno ponašanje – poštenje, ljubav, prijateljstvo, što može objasniti povezanost pouzdanosti i tih stilova, te koji potiču na promjene te „sređivanje“, poboljšanje životne situacije, što je pak moguće objašnjenje za povezanost urednosti i opreznosti s navedenim stilovima. Još jedno moguće objašnjenje korelacije latino glazbe i urednosti jest činjenica da je latino glazba žanr često definiran pravilnim i preciznim plesnim ritmovima pa je moguće da se više dopada pojedincima koji vole strukturu, red i organiziranost. Isto tako, latino žanr je glazba vezana uz sklonost plesu, a kako je za uspjeh u tom pogledu potrebna disciplina i briga o detaljima, moguće je da pojedinci skloniji plesu više preferiraju i glazbu koja je koncipirana temeljima samodiscipline.

Što se korelacija drugih ritmičnih stilova sa savjesnosti i njenim facetama tiče, sukladno pretpostavljenom, dobivena je pozitivna korelacija pop glazbe sa savjesnosti i pouzdanosti. U Zweigenhaftovom (2008) istraživanju nisu dobivene značajne korelacije za pop glazbu, no mi smo ih očekivali s obzirom na značajke tog stila. Unutar okvira teorije uporabe i zadovoljenja, glazba koja potiče usklađenost s društvenim normama i odgovornost prema drugima te glazba koju preferira veliki dio populacije, što su sve karakteristike pop glazbe, odgovarat će pojedincima kojima je važno biti usklađen sa socijalnim normama i trendovima, odnosno pojedincima koji zagovaraju spomenute vrijednost.

Zanimljiv je nalaz da je soul/funk glazba povezana sa savjesnosti, kao i njenim facetama težnja za postignućem i samoeфикаsnost. Te korelacije nismo očekivali. Međutim, ako uzmemo u obzir činjenicu da je soul/funk glazba, slično kao i npr. rnb, takva da uključuje i promovira teme savjesnog ponašanja, a nerijetko i socijalnih nepravdi, nalaz da je svidanje takve glazbe pozitivno povezano sa savjesnosti, nije toliko iznenađujući. Što se tiče povezanosti navedenog žanra i samoeфикаsnosti i težnje za postignućem, uzevši u obzir da je soul/funk glazba sa čestim improvizacijama i eksperimentalnim dionicama te da u svojim tekstovima često uključuje teme samo-osnaživanja, samouvjerenosti i napretka, kao takva se može svidati samoeфикаsnim pojedincima, koji vole izazovnije i drugačije sadržaje, kao i ambicionijim pojedincima.

Još jedna pretpostavka u vidu ritmičnih međunarodnih stilova je bila da će pouzdanost negativno korelirati s rap/hip-hop-om. Tu smo korelaciju očekivali sukladno dobivenom nalazu u Zweigenhaftovom (2008) istraživanju, no ona nije dobivena.

Kod međunarodnih refleksivnih stilova smo, za početak, očekivali pozitivnu povezanost samoeфикаsnosti i refleksivnog faktora. Tu smo povezanost i dobili. Konkretno, jazz i klasična glazba su pozitivno povezane sa samoeфикаsnosti, što je također u skladu s našim očekivanjima. Refleksivni stil koji je također povezan sa samoeфикаsnosti je filmska glazba. Ta neočekivana i dosad nedobivena korelacija može se objasniti time što je filmska glazba često kompleksna i inovativna pa se možda zato dopada pojedincima koji vole izazovnije i složenije sadržaje. Također nismo očekivali dobivenu pozitivnu povezanost težnje za postignućem i refleksivnog faktora. Ako pogledamo povezanosti na razini pojedinačnih stilova, vidimo da su jazz i religiozna glazba

povezane sa spomenutom facetom. Ambiciozni pojedinci će više preferirati glazbu koja će ih dodatno prikazivati kao pojedince koji su sofisticirani i s visokim standardima, što objašnjava povezanost jazz-a i težnje za postignućem. S druge strane, religiozna glazba potiče konstantnu težnju za razvijanjem i izgradnjom karaktera, što je u skladu s vrijednostima koje njeguju ambiciozne osobe.

Od refleksivnih međunarodnih stilova, jedino je klasična glazba povezana s dimenzijom savjesnosti. Tu korelaciju nismo pretpostavili niti je dobivena u Zweigenhaftovu (2008) istraživanju. Isto tako, dobili smo pozitivnu povezanost klasične glazbe s pouzdanosti. Klasična glazba je koncipirana na složenim, pravilno strukturiranim melodijama koje zahtijevaju preciznost i pažljivost u izvedbi pa savjesniji i pouzdaniji pojedinci možda preferiraju taj žanr jer je zbog tih pretpostavki u skladu s vrijednostima koje njeguju.

U skladu s postavljenom hipotezom, međunarodni intenzivni faktor je negativno povezan s urednosti. Ako se osvrnemo na pojedinačne stilove, vidimo da je urednost negativno povezana s alternativnim rockom-om. Te korelacije nisu dobivene u Zweigenhaftovu istraživanju (2008), no u skladu su s teorijskim postavkama kojima smo se vodili. Dobivena je još negativna korelacija alternativnog rock-a i samodiscipline, što nismo očekivali. Možemo pretpostaviti da je alternativni rock žanr koji posjeduje i promiče vrijednosti koje nisu u skladu s vrijednostima koje zagovaraju savjesni pojedinci.

Iako je u Zweigenhaftovu istraživanju (2008) još dobivena negativna povezanost urednosti i težnje za postignućem metalom, mi te povezanosti nismo dobili, kao ni očekivanu negativnu povezanost savjesnosti i metal žanra. Taj isti žanr ni u regionalnoj varijanti nije povezan niti sa savjesnosti niti s njenim facetama.

Kod intenzivnih smo stilova još dobili pozitivnu povezanost rock-a s pouzdanosti. Ta korelacija nije očekivana niti dobivena u sličnim istraživanjima. Kako je rock žanr koji je danas više konvencionalan nego alternativan i buntovan, dobivena povezanost nije začuđujuća.

Povezanost koju također nismo očekivali jest pozitivna korelacija između elektroničke/dance glazbe i urednosti. Jedno objašnjenje te povezanosti može biti da takva glazba urednim, organiziranim ljudima, koji sve stvari vole držati pod kontrolom, služi kao „ispušni ventil“, pogotovo ako uzmemo u obzir nastupe izvođača žanra i

atmosferu na takvim događanjima. Ako tome opet pridodamo podatak da se ista korelacija dobila i kod regionalnih stilova, time to objašnjenje postaje više opravdano i smisljeno.

U skladu s očekivanjima, dobili smo pozitivnu povezanost konvencionalnog regionalnog faktora sa savjesnosti. Zweigenhaft (2008) je u svom istraživanju također dobio korelaciju konvencionalnog faktora, koji se sastoji od sličnih stilova kao i naš konvencionalni faktor, sa savjesnosti. Butković i sur. (2010) su isto tako dobili spomenutu povezanost, no samo na uzorku srednjoškolaca.

Urednost i samodisciplina su, kao što je očekivano, facete koje su povezane s konvencionalnim faktorom. Dobivena je povezanost i težnje za postignućem s istim faktorom. Tu povezanost možemo objasniti time što su žanrovi koji sačinjavaju taj faktor manje buntovni i provokativni pa više odgovaraju pojedincima koji nastoje ostvariti svoje visoke ciljeve bez većih distrakcija i odmicanja od postavljenih planova. Pouzdanost se nije pokazala značajno povezanom s konvencionalnim faktorom. Ta je faceta, uz opreznost, generalno najmanje povezana s regionalnim glazbenim preferencijama.

Gledano na razini stilova, pop i klapska glazba su konvencionalni žanrovi koji su najviše povezani sa savjesnosti. Klapska glazba je pozitivno povezana sa savjesnosti i svim facetama, osim opreznosti i pouzdanosti, od čega smo samo očekivali korelaciju sa samodisciplinom, dok je pop pozitivno povezan sa savjesnosti i svim facetama, osim samoefikasnosti, pri čemu smo očekivali povezanosti sa savjesnosti, urednosti i pouzdanosti. Pop glazba, kao i klapska, je vrlo konvencionalna, uobičajena, privlačna širim masama, melodiozna i tekstualno prezentirana vrijednostima poput odanosti i pouzdanosti pa možda zato više odgovara pojedincima koji vrednuju upravo te kvalitete. Klapska glazba, iako vrlo konvencionalna i okarakterizirana temama predanosti, discipline i upornosti, s obzirom na svoju veću glazbenu kompleksnost, može predstavljati veći izazov za samoefikasne pojedince, što pak može objasniti pozitivnu povezanost između te dvije varijable. Zabavna glazba je također pozitivno povezana sa savjesnosti i nekim njenim facetama, što ponovno nije neobično s obzirom na njenu konvencionalnost i usklađenost s vrijednostima koje promiču savjesniji pojedinci. Očekivali smo pozitivnu povezanost pouzdanosti i domoljubne glazbe, no ta

korelacija nije dobivena. Za duhovnu smo glazbu očekivali pozitivnu povezanost s pouzdanosti, što se nije potvrdilo, no dobivena je pozitivna povezanost urednosti i tog stila. Kako taj žanr naglašava pridržavanje pravilima i red, moguće je da organiziraniji pojedinci više vole taj žanr jer je u skladu s vrijednostima koje sami cijene. Generalno, urednost je faceta koja je pozitivno povezana sa svim konvencionalnim žanrovima, osim turbo-folka i domoljubne glazbe. S obzirom da se uredniji pojedinci vole držati propisa i rutine, nije čudno da više preferiraju konvencionalne žanrove, „odobrene“ od strane većine.

Vrlo su zanimljivi rezultati dobiveni za alternativne regionalne stilove. Iako nismo očekivali niti jednu korelaciju, na razini faktora smo dobili pozitivnu povezanost sa savjesnosti, ali i sa svim njenim facetama, osim urednosti i opreznosti. Za dobivene korelacije su prije svega „zaslužne“ pozitivne korelacije pop-rock-a i ex-yu glazbe sa savjesnosti i njenim facetama. Za pop-rock smo očekivali da će pozitivno korelirati sa savjesnosti i pouzdanosti, što je potvrđeno, no druge korelacije nismo očekivali. Pop-rock se pokazao povezanim sa svim facetama, osim samoefikasnosti i opreznosti. Isto tako, nismo očekivali povezanosti za ex-yu žanr. On pak pozitivno korelira sa svim facetama osim samoefikasnosti, urednosti i opreznosti. Pop-rock i ex-yu su, slično kao i pop i klupska glazba, žanrovi koji u svojim tekstovima često promiču socijalnu odgovornost i osviještenost, što su karakteristike koje su u skladu s „profilom“ savjesnih, odgovornih i odlučnih osoba pa dobivene povezanosti nisu začuđujuće. Funk je, isto kao i soul/funk kod međunarodnih stilova, pozitivno povezan sa samoefikasnosti, što objašnjavamo na isti način. Sukladno Zweigenhaftovim (2008) nalazima, pretpostavili smo negativnu povezanost savjesnosti, urednosti, pouzdanosti i samodiscipline s funk-om, no niti jedna od tih korelacija nije dobivena, što može ukazivati na drugačije karakteristike hrvatske funk glazbe, u odnosu na stranu, ali je vjerojatnije rezultat specifičnih metodoloških postavki spomenutog istraživanja.

Očekivali smo pozitivnu povezanost samoefikasnosti i refleksivnih stilova, kao i pozitivnu povezanost spomenute facete s jazz-om, no dobiveno je da refleksivni regionalni stilovi nisu povezan sa savjesnosti i njenim facetama. Kako su se korelacije

na međunarodnim refleksivnim stilovima velikim dijelom dobile zahvaljujući žanrovima koji nisu uključeni u regionalne, taj nalaz ne iznenađuje.

Iz prikazanih rezultata i njihovih interpretacija, možemo vidjeti da nam osobina savjesnosti, od svih faktora glazbenih preferencija, najmanje informacija može pružiti o refleksivnim stilovima. Kod regionalnih refleksivnih stilova nismo dobili niti jednu povezanost sa savjesnosti i njenim facetama, dok smo kod međunarodnih stilova dobili relativno male i „izolirane“ korelacije, pretežno za jazz i klasičnu glazbu. Ritmični stilovi, od međunarodnih, najviše koreliraju sa savjesnosti i njenim facetama. Konkretno, savjesniji pojedinci više preferiraju te stilove. Na razini pojedinačnih stilova, svi ritmični stilovi, izuzev rap/hip-hop-a, pozitivno koreliraju sa savjesnosti, dok je latino glazba povezana i sa svim facetama, izuzev samoefiskosti i težnje za postignućem, te predstavlja međunarodni žanr najviše povezan sa savjesnosti. Informacije o preferencijama za intenzivne međunarodne stilove nam pretežno može dati faceta urednost, i to poglavito za alternativni rock. Manje uredni pojedinci više preferiraju navedeni stil. Također, pojedinci koji više preferiraju taj žanr su i manje samodisciplinirani i općenito manje savjesni.

Kod regionalnih stilova je savjesnost pozitivno povezana s konvencionalnim i alternativnim faktorom. Pop i klupska glazba su konvencionalni stilovi najviše povezani sa savjesnosti i njenim facetama, a nakon njih slijedi pop-rock žanr, koji spada u alternativni faktor i u najvećoj mjeri pridonosi povezanosti alternativnog faktora sa savjesnosti i facetama.

Neočekivane i zanimljive korelacije su pozitivne povezanosti urednosti i dance glazbe, i kod međunarodnih i kod regionalnih stilova. Isto tako, nije dobivena niti jedna negativna povezanost metala (međunarodnog i regionalnog), kao ni regionalnog funka sa savjesnosti i njenim facetama.

Ono što svakako treba uzeti u obzir pri proučavanju rezultata ovog istraživanja jest da su dobivene statistički značajne korelacije relativno male te da nigdje ne premašuju vrijednost od (-).30. Iako se za sve dobivene značajne povezanosti nastojalo pronaći neko teorijski utemeljeno objašnjenje, što kroz značajke samih stilova, što kroz postojeće modele i teorije, i to prvenstveno u vidu napretka u odnosu na slična

istraživanja koja su pretežno „zanemarivala“ povezanosti savjesnosti i njenih faceta s glazbenim preferencijama, svakako treba voditi računa o ograničenjima vezanim uz izvođenje sveobuhvatnijih zaključaka na temelju prezentiranih podataka. Njihova se uloga očituje kroz davanje smjernica budućim istraživanjima glede povezanosti koje je potrebno i indikativno detaljnije istražiti.

Metodološki nedostaci i preporuke za buduća istraživanja

Ono što bi osnažilo kvalitetu istraživanja jest korištenje audio-zapisa, kao instrumenta za prikupljanje podataka o glazbenim preferencijama. Na taj način bismo mogli biti sigurniji da smo zaista zahvatili pravi stupanj sviđanja nekog stila, a ne možda izvođača koji su navedeni kao predstavnici stilova. Idealno bi bilo koristiti autentične auditivne primjere, osmišljene za potrebe istraživanja, kako bi se i u tom slučaju izbjeglo određivanje preferencije prema samim izvođačima, a ne stilu.

Isto tako, možda bi bilo bolje da smo koristili manje opsežan upitnik ličnosti, prvenstveno zbog velikog opterećenja za naše ispitanike. Velik broj njih je naglasilo da ih je IPIP-300 iscrpio i da nisu imali strpljenja previše razmišljati prilikom davanja odgovora na idućim upitnicima. IPIP-300 je odabran zbog njegove dostupnosti i mogućnosti izvlačenja informacija o facetama, koje su bile predmet našeg interesa, no u istraživanjima koja se ne bi fokusirala na facete bi se svakako mogle koristiti neke kraće mjere osobina ličnosti.

Još jedna preporuka za buduća istraživanja jest uključivanje uzorka koji bi bio šireg dobnog raspona, kako bi se mogao proučiti i potencijalni utjecaj dobi na povezanost ličnosti i glazbenih preferencija.

ZAKLJUČAK

U provedenom smo istraživanju dobili pozitivnu povezanost savjesnosti i ritmičnog međunarodnog faktora. Na razini faceta smo dobili pozitivnu povezanost urednosti, pouzdanosti i opreznosti s ritmičnim faktorom. Samoeфикаsnost i težnja za postignućem su pozitivno povezane s refleksivnim faktorom te je dobivena negativna

korelacija između urednosti i intenzivnog faktora. Kod regionalnih faktora je dobivena pozitivna povezanost konvencionalnog i alternativnog faktora sa savjesnosti. Urednost, težnja za postignućem i samodisciplina su također pozitivno povezane s konvencionalnim faktorom, dok je alternativni faktor još pozitivno povezan sa samoefikasnosti, pouzdanosti, težnjom za postignućem i samodisciplinom. Refleksivni faktor, kao ni jedan njegov zaseban stil, nisu povezani sa savjesnosti i njenim facetama.

Od pojedinačnih međunarodnih stilova, klasična, rnb, latino, pop i soul/funk glazba su stilovi koji su pozitivno povezani sa savjesnosti, dok je alternativni rock negativno povezan sa savjesnosti. Ritmični stilovi, osobito latino i rnb su, od međunarodnih, povezani sa najvećim brojem faceta, i to pozitivno. Blues, etno, country, rap/hip-hop, punk, metal i reggae/ska/dub nisu povezane s dimenzijom savjesnosti i njenim facetama.

Kod regionalnih stilova je pop najviše povezan sa savjesnosti i njenim facetama, a slijede ga klupska glazba, pop-rock i ex-yu. Domoljubna glazba, turbo-folk, rock, reggae/dub, metal, kao i rap/hip-hop, su stilovi koji ne koreliraju značajno sa savjesnosti i njenim facetama.

LITERATURA

- Bandura, A. (1997). The anatomy of stages of change. *American Journal of Health Promotion*, 12, 8-10.
- Butković, A., Vukasović, T. i Bratko, D. (Ur.) (2010). *Ličnost i glazbene preferencije:XX. Ljetna psihologijska škola*. Zagreb: FF Press.
- Chamorro-Premuzic, T. i Furnham, A. (2007). Personality and music: Can traits explain how people use music in everyday life? *British Journal of Psychology*, 98, 175–185.
- Colley, A. (2008). Young Peoples Musical Taste: Relationship With Gender nad Gender-Related Traits. *Journal of Applied Social Psychology*, 38, 8, 2039-2055.
- Delsing, M., Ter Bogt, T., Engels, R. i Meeus, W. (2008). Adolescents Music Preferences and Personality Characteristics. *European Journal of Personality*, 22, 109-130.
- Franěk, M. (2009). *Personality Correlates of Music Preferences in The Czech Republic*. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/20866>
- Gall, Z. (2004). *Glazbeni leksikon*. Split: Marjan tisak.
- Gligo, N. (1996). *Pojmovni vodič kroz glazbu 20. stoljeća s uputama za pravilnu uporabu pojmova*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Goldberg, L. R., Johnson, J. A., Eber, H. W., Hogan, R., Ashton, M. C., Cloninger, C. R. i Gough, H. C. (2006). The International Personality Item Pool and the future of public-domain personality measures. *Journal of Research in Personality*, 40, 84-96.
- Langmeyer, A., Guglhoer-Rudan, A. i Tarnai, C. (2012). What Do Music Preferences Reveal About Personality? A Cross-Cultural Replication Using Self-Ratings and Ratings of Music Samples. *Journal of Individual Differences*, 33, 119-130.
- Larsen, R.J. i Buss, D.M. (2008). *Psihologija ličnosti*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Little, P. i Zuckerman, M. (1986). Sensation Seeking and Music Preferences. *Personality and Individual Differences*, 7, 575-577.
- Mithen, S. (2009). The Music Instinct: The Evolutionary Basis of Musicality. *The Neuroscience and Music III – Disorders and Plasticity*, 1169, 3-12.
- Perkins, S. (2008). *Personality and Music: An Examination of the Five-Factor Model in Conjunction with Musical Preference*. <https://digitalrepository.wheatoncollege.edu/handle/11040/5777>
- Reić Ercegovac, I. i Dobrota, S. (2011). Povezanost između glazbenih preferencija, sociodemografskih značajki i osobina ličnosti iz petfaktorskog modela. *Psihologijske teme*, 20, 47-66.

- Rentfrow, P. J., Goldberg, L. R. i Levitin, D. J. (2011). The structure of musical preferences: A five-factor model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100, 1139-1157.
- Rentfrow, P.J. i Gosling, S.D. (2003). The do re mi's of everyday life: The structure and personality correlates of music preferences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 1236-1256.
- Schäfer, T. (2008). *Determinants of Music Preference*. <http://www.tu-chemnitz.de/index.html.en>
- Tekman, H. G. (2009). *Music Preferences as signs of who we are: Personality and social factors*. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/20944>
- Zweigenhaft, R. (2008). A do re mi encore: A closer look at the personality correlates of music preferences. *Journal of Individual Differences*, 29, 45-55.

PRILOZI

Prilog 1
Matrica faktorske strukture međunarodnih glazbenih stilova

Međunarodni stilovi	1	2	3
Jazz	.75		
Blues	.73		
Klasična	.50		
Svjetska etno	.39		
Country	.38		
Filmska	.38		
Religiozna	.37		
Rnb		.80	
Latino		.65	
Pop		.63	
Soul/funk	.39	.49	
Rap/hip-hop		.44	
Alternativni rock	.31		.71
Punk			.68
Rock	.42		.66
Metal			.59
Reggae/ska/dub	.33		.43
Elektronička/dance			

Legenda: 1= Refleksivni faktor, 2=Ritmični faktor, 3=Intenzivni faktor

Prilog 2
Matrica faktorske strukture regionalnih glazbenih stilova

Regionalni stilovi	1	2	3
Narodna	.79		
Zabavna	.77		
Domoljubna	.50		
Dance	.68		
Pop	.66	.34	
Klupska	.62		
Turbo folk	.30		
Duhovna/crkvena	.36		
Rock		.66	
Pop rock	.41	.65	
Ex-yu		.57	
Funk		.48	
Reggae/dub		.48	
Rap/hip-hop		.40	
Jazz			.65
Šansone			.51
Folklor/etno	.		.53
Metal			

Legenda: 1= Konvencionalni faktor, 2=Alternativni faktor, 3=Refleksivni faktor

Prilog 3
Interkorelacije faktora glazbenih stilova

	M _{ref}	M _{rit}	M _{int}	R _{kon}	R _{alt}	R _{ref}
M _{ref}	1	.09	.30*	-.01	.12	.46*
M _{rit}		1	-.05	.38*	.27*	.07
M _{int}			1	-.30*	.37*	.07
R _{kon}				1	.19*	.19*
R _{alt}					1	.09
R _{ref}						1

Legenda: * $p < 0.01$, M_{ref} = Međunarodni refleksivni faktor, M_{rit} = Međunarodni ritmični faktor, M_{int} = Međunarodni intenzivni faktor, R_{kon} = Regionalni konvencionalni faktor, R_{alt} = Regionalni alternativni faktor, R_{ref} = Regionalni refleksivni faktor

Prilog 4

Deskriptivna statistika za pojedinačne međunarodne glazbene stilove

Varijable	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>K-S test</i>	<i>p</i>
Klasična	1.86	.55	7.04	<.01*
Jazz	1.91	.60	6.37	<.01*
Blues	1.98	.60	6.69	<.01*
Alt. rock	2.25	.72	5.09	<.01*
Rock	2.44	.63	6.61	<.01*
Metal	1.73	.77	5.33	<.01*
Punk	1.84	.72	5.00	<.01*
Country	1.75	.64	5.55	<.01*
Pop	1.95	.70	5.66	<.01*
Religiozna	1.41	.60	5.33	.01*
Svjetska etno	1.85	.62	5.30	<.01*
Filmska	2.14	.61	6.79	<.01*
Rap/hip-hop	1.70	.69	4.77	<.01*
Soul/funk	1.95	.63	6.61	<.01*
Rnb	1.80	.75	4.76	<.01*
Elektronička	2.12	.74	5.00	<.01*
Latino	1.67	.72	5.25	<.01*
Reggae/dub	1.89	.67	5.66	<.01*

Legenda: *M* = aritmetička sredina, *SD* = standardna devijacija, *K-S test*- Kolmogorov-Smirnov test, *p** (razina značajnosti *K-S testa*)<0.05

Prilog 5

Deskriptivna statistika za pojedinačne regionalne glazbene stilove

Varijable	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>K-S test</i>	<i>p</i>
Rock	2.27	.70	5.39	<.01*
Ex-yu	2.20	.74	4.92	<.01*
Pop-rock	1.98	.60	4.45	<.01*
Pop	1.67	.74	5.93	<.01*
Zabavna	1.53	.63	7.35	<.01*
Rap/hip-hop	1.73	.72	6.07	<.01*
Funk	1.80	.68	5.51	<.01*
Dance	1.43	.64	7.43	<.01*
Folklor/etno	1.48	.68	5.21	<.01*
Klupska	1.70	.74	4.97	.01*
Šansone	1.47	.62	4.99	<.01*
Jazz	1.53	.64	4.91	<.01*
Reggae/dub	1.85	.70	5.13	<.01*
Metal	1.33	.60	5.14	<.01*
Duhovna	1.27	.54	5.70	<.01*
Domoljubna	1.32	.61	8.11	<.01*
Narodna	1.48	.71	7.15	<.01*
Turbo-folk	1.23	.55	8.58	<.01*

Legenda: *M* = aritmetička sredina, *SD* = standardna devijacija, *K-S test*- Kolmogorov-Smirnov test, *p** (razina značajnosti *K-S testa*)<0.05

Prilog 6

Popis međunarodnih glazbenih stilova s primjerima izvođača i opisima

1. KLASIČNA

„Neprecizan termin za „ozbiljnu“ glazbu, odnosno za glazbu koja nije dio pop produkcije niti pak narodne (tradicijske) glazbe; klasikom se također naziva i glazbeno stilsko razdoblje od kraja 18. do polovice 19. stoljeća“ (Gall, 2004; str. 78).

2. JAZZ (Miles Davis, Ella Fitzgerald, Louis Armstrong)

„Glazba nastala krajem 19. i početkom 20. stoljeća u SAD-u, koja se temelji na improvizacijama i naglašenoj ekspresivnosti“ (Gall, 2004; str.74).

3. BLUES (BB King, Eric Clapton, Muddy Waters)

„Blues je izvorni američki glazbeni idiom nastao na temeljima crnačkih duhovnih skladbi i radničkih pjesama na američkom ruralnom Jugu. Temeljna glazbena obilježja bluesa su jednostavna, najčešće troakordna, struktura skladbi, pogodna za beskrajne tekstualne i glazbene improvizacije“ (Gall, 2004; str. 21).

4. ALTERNATIVNI ROCK (Nirvana, Radiohead, The Cure, The Smiths, Velvet Underground)

Žanr rock-a porijeklom iz 1980-ih, a inspiriran punk-rock-om. Karakterizira ga „iskrivljen“ zvuk gitare i transgresivan tekst. Kao i sve druge vrste alternativne glazbe, alternativni rock je istraživački i najčešće nekomercijalan (Gall, 2004).

5. ROCK (The Beatles, Rolling Stones, Led Zeppelin, Red Hot Chilli Peppers)

Oblik popularne glazbe koji se veže uz supkulture mladih, a ima ishodište u američkom rock and rollu sredine pedesetih. Baziran na solo glasovima i pretežno električnim gitarama. Često se koristi kao sveopći ili objedinjujući nazivnik za većinu žanrova popularne glazbe (Gall, 2004).

6. METAL (Iron Maiden, Metallica, Helloween, Marduk)

Proizvod mutacije bučnoga i agresivnog odsječka blues-rocka i psihodelije na isteku šezdesetih. Danas podrazumijeva „agresivnije“ glazbene forme te uključuje elemente hardcore punka (Gall, 2004).

7. PUNK (Sex Pistoles, Green Day, Dead Kennedys)

U svojim začecima predstavljao je svojevrsni „otpor“ komercijalizaciji rock-a, a podrazumijeva agresivan scenski nastup, brisanje granice između publike i izvođača, politizirane, kontroverzne, provokativne i društveno angažirane tekstove (Gall, 2004).

8. COUNTRY (Johnny Cash, Dolly Parton, Shania Twain)

U osnovi, country je tradicionalna glazba nastala na američkom Zapadu, koja korijene ima u folklornoj glazbi britanskih, a potom i drugih europskih doseljenika.

Najčešće kombinirana s pop stilizacijama (country mainstream) i/ili rock glazbom, a uključuje teme doma, teškog rada, razočaranja u ljubavi i religije (Gall, 2004).

9. POP (Madonna, Michael Jackson, Lady Gaga, Phil Collins)

Popularna glazba koju karakteriziraju plitke jednostavne melodije, odnosno trominutne pjesme, a prvenstveno je okrenuta tržištu (Gall, 2004).

10. RELIGIOZNA (gospel, gregorijanika)

Tradicionalna duhovna (crkvena) glazba.

11. SVJETSKA ETNO GLAZBA (Enya, Edith Piaf, Amalia Rodrigues, Gypsy Kings, Femi Kuti)

Termin za globalnu glazbenu scenu nastalu izvan dominantne angloameričke rock, pop ili folklorne tradicije. (Gall, 2004).

12. GLAZBA IZ FILMOVA (soundtrack)

13. RAP/HIP-HOP (Eminem, Jay-Z, Lil' Kim, Wu-Tang-Clan)

Tipičan postmoderni glazbeni žanr temeljen na citatima i estetici „cut-n-paste“. Podrazumijeva vokalne dionice, odnosno recitiranje pjevača/rapera, i instrumentalne podloge (rhythm and blues, funk, soul i disco; odnosno njihove ritmičke obrasce i fraze) (Gall, 2004).

14. SOUL/FUNK (James Brown, Alicia Keys, Jamiroquai, Aretha Franklin)

Soul je izravan izdanak rhythm and bluesa, odnosno rezultat njegove „urbanizacije“ te spajanja s utjecajima popa, ritam sekcijom rocka i vokalnom marinom gospela. U funkku je naglasak manje na glazbi, a više na ritmu. On je izravan proizvod fuzije soula i rocka kasnih šezdesetih (Gall, 2004).

15. R'N'B (Beyonce, Rihanna, Black Eyed Peas, Usher)

Glazba sa soul produkcijom i pop stilizacijom, a sam se naziv žanra često koristi kao združeni nazivnik za ukupnu afroameričku popularnu glazbu (Gall, 2004).

16. ELEKTRONIČKA/DANCE (Kraftwerk, Prodigy, Depeche Mode, Moby, Pendulum)

Glazba koja poglavito ne treba posredovanje interpreta, te podrazumijeva električki proizvedene i obrađene zvukove (Gall, 2004).

17. LATINO (Shakira, Ricky Martin, Enrique Iglesias, Julio Iglesias)

„Skupni naziv za tradicionalnu glazbu Srednje i Južne Amerike te brojne hibride nastale miješanjem narodne glazbe s popom, rockom, soulom i jazzom“ (Gall, 2004; str. 83).

18. REGGAE/SKA/DUB (Bob Marley, Ska-P, Asian Dub Foundation)

Reggae glazba je jamaički autohtoni idiom koji je postao globalno prihvaćen žanr, a karakteriziraju ga hipnotički usporeni ritam te političke i društvene teme. Ska je prvi izvorni jamaički glazbeni idiom nastao pod utjecajem rhythm and bluesa, kalipsa, rock and rolla i sličnih američkih stilova. Dub je, u širem smislu, reggae instrumentalna glazba, a u užem produkcijska tehnika koju karakterizira „prostornost“ snimke s glazbalima koji u „valovima“ izranjaju na površinu te često korištenje jeke pri snimanju bubnja (Gall, 2004).

Popis regionalnih glazbenih stilova s primjerima izvođača i pojedinim opisima

1. ROCK (Psihomodo Pop, Hladno Pivo, Let 3)

2. EX-YU (Azra, Bijelo Dugme, Bajaga, EKV)

Glazba iz perioda 1980-ih koja kombinira elemente rock-a, pop-rock-a i zabavne glazbe.

3. POP-ROCK (Parni Valjak, Ramirez, Crvena Jabuka)

„Oznaka za „crossover“, odnosno za pop s odlikama rocka“ (Gall, 2004; str. 101).

4. POP (Tony Cetinski, Massimo, Nina Badrić, Novi Fosili)

5. ZABAVNA (Magazin, Jole, Mišo Kovač)

Nepretenciozna glazbena djela kojima je cilj stvoriti ugodno raspoloženje, odnosno da budu zvučna kulisa uz razgovor na mjestima gdje se ljudi skupljaju zbog razonode. Podrazumijeva pomodne pjesme pristupačne melodije, jednostavnih oblika, ritma i harmonije (Gligo, 1996).

6. RAP/HIP-HOP (TBF, Elemental, Edo Maajka, Tram 11)

7. FUNK (Dino Dvornik, Soul Fingers)

8. DANCE (Colonia, ET, Karma)

Žanr koji obuhvaća brojne derivate elektroničke plesne glazbe te nekadašnje disco produkcije križajući je sa šlagerskim „zabavjačkim formama“ (Gall, 2004).

9. FOLKLOR/ETNO (Lado, Dunja Knebl, Krijes, Cinkuši)

Tradicionalna, autohtona hrvatska glazba, koja je u određenoj mjeri okarakterizirana suvremenim glazbenim elementima, prvenstveno pop-om (Gall, 2004).

10. KLAPSKA GLAZBA (Cambi, Maslina, Maestral)

Tradicionalna dalmatinska glazba, najčešće pjevana u a capella izvedbi. U zadnje vrijeme često uključuje elemente pop-a i pop-rock-a (Gall, 2004).

11. ŠANSONE (Ivo Robić, Arsen Dedić, Tereza Kesovija)

Žanr s višestrofним solo pjesmama u pratnji teksta koji često uključuje teme ljubavi (Gall, 2004).

12. JAZZ (Matija Dedić, Boško Petrović, Tamara Obrovac)

13. REGGAE/DUB (Stillnes, Dubioza Kolektiv)

14. METAL (Vega, Rising Dream)

15. DUHOVNA/CRKVENA

16. DOMOLJUBNA (Thompson, Miroslav Škoro)

Glazba koja kroz stihove te često dramatičnom ekspresijom naglašava važnost pripadnosti i odanosti domu.

17. NARODNA (Halid Bešlić, Krunoslav Kićo Slabinac, Slavonske Lole)

Žanr koji podrazumijeva glazbu tradicionalnog porijekla, „iz naroda“, često s tematikom rodnog kraja, običaja, otuđenja i ljubavi te u pratnji tamburice.

18. TURBO-FOLK (Ceca, Seka Aleksić, Mile Kitić)

Ritmična i često melankolična glazba nastala iz tradicionalnog folk žanra, uz korištenje elemenata suvremenih stilova, prvenstveno pop-a, rock-a i elektro/dance-a (Gligo, 1996).